

SAMENWERKINGSAFSPRAKEN VERSTERKING VTH-STELSEL

Partijen:

1. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, de heer drs. C. Jansen, hierna te noemen: **IenW**, en
2. De Minister van Justitie en Veiligheid, de heer D.M. van Weel, hierna te noemen: **JenV**.

Beiden handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en als vertegenwoordiger van de Staat der Nederlanden, hierna samen te noemen: **het Rijk**;

3. Het Interprovinciaal Overleg, handelend als vertegenwoordiger van alle provincies, vertegenwoordigd door **PM**, hierna te noemen: **IPO/provincies**;
4. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten, handelend als vertegenwoordiger van alle gemeenten, vertegenwoordigd door **PM**, hierna te noemen: **VNG/gemeenten**;
5. De Unie van Waterschappen, handelend als vertegenwoordiger van alle waterschappen, vertegenwoordigd door de heer S. Mager, vice-voorzitter Unie van Waterschappen, portefeuillehouder waterkwaliteit, hierna te noemen: **UvW**;
6. Omgevingsdienst NL, hierbij vertegenwoordigd door **PM**,

Hierna partijen 1 t/m 6 samen te noemen: **Partijen**

Overwegingen:

- Partijen hebben de gezamenlijke ambitie om te werken aan een schone, veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit met de daaraan verbonden maatschappelijke opgaven op het gebied van onder meer de fysieke leefomgeving en water, zoals dit in artikel 1.3 en artikel 2.2 van de Omgevingswet is verwoord.
- Waarbij Partijen zich binnen de grenzen van hun invloedssfeer en bevoegdheden en op basis van hun deskundigheid inzetten om schade aan de fysieke leefomgeving zo veel mogelijk te voorkomen;
- Partijen delen dat om aan de aanbevelingen uit het rapport van de commissie Van Aartsen en de Algemene Rekenkamer te kunnen voldoen en de maatschappelijke opgave waar te kunnen maken, het een fundamentele noodzaak is om te komen tot een gezamenlijk versterkt digitaal VTH-stelsel
- Partijen kunnen daarbij voortbouwen op een door het IBP VTH neergezet stevig fundament van verbinding en samenwerking en producten waarover bestuurlijke afspraken zijn gemaakt ter bescherming en benutting van de fysieke leefomgeving.
- Partijen de fragmentatie en vrijblijvendheid in het VTH-stelsel verder willen tegengaan, zodat omgevingsdiensten en vergunningverleners, toezichthouders en handhavers, ook binnen de strafrechtketen, hun werk goed kunnen doen.
- Partijen de handen ineen slaan om met elkaar te borgen dat de door partijen in het IBP VTH opgeleverde producten worden geïmplementeerd en doorontwikkeld. Ook blijven Partijen met het oog op een zo sterk mogelijk VTH-stelsel werken aan de continue versterking en doorontwikkeling van het stelsel.
- Om dit te bereiken, een sterk VTH-stelsel met een passende governance, met robuuste omgevingsdiensten en sterke uitvoering van VTH door alle partijen in het VTH-stelsel noodzakelijk is;

- Partijen hierover afspraken vastleggen in deze Samenwerkingsafspraken versterking VTH-stelsel en hiermee de gezamenlijke aanpak onderstrepen om het VTH-stelsel verder te ontwikkelen, verbeteren en versterken;
- Partijen treffen elkaar in het Bestuurlijk Omgevingsberaad, dat bestaat uit vertegenwoordigers van IPO, VNG, UvW, IenW, JenV, Openbaar Ministerie en ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het komt drie keer per jaar bijeen en Partijen bespreken daar de stand van zaken van de samenwerkingsafspraken inclusief bijbehorende borgingsnotitie.
- Alle partijen nemen hun financiële verantwoordelijkheid in het versterken van het VTH-stelsel waarbij de uit het coalitieakkoord beschikbare middelen van IenW ingezet worden voor versterking van VTH bij alle partijen in het VTH-stelsel. Dit houdt in versterking van de informatievoorziening en de kennisinfrastructuur van het VTH-stelsel, een meerjarige financiering van Omgevingsdienst NL en een eenmalige bijdrage voor het robuust maken van de omgevingsdiensten.
- Het gewenste toekomstbeeld Digitaal VTH-stelsel is vastgesteld in het Bestuurlijk Overleg IBP VTH en dit de basis, c.q. de gezamenlijke ambitie is voor de ontwikkeling van het versterkt Digitaal VTH-stelsel.
- Partijen vaststellen dat de ontwikkeling van een versterkt Digitaal VTH-stelsel een meerjarige opgave betreft die in programmatische setting moet worden vormgegeven.
- IenW het initiatief heeft genomen om met partijen het Programma Digitaal VTH-stelsel milieu op te starten voor de ontwikkeling van het versterkt Digitaal VTH-stelsel;
- Omgevingsdiensten zijn opgericht als openbaar lichaam onder de wet gemeenschappelijke regeling en provincies en gemeenten hebben gezamenlijk eigenaarschap en collectief verantwoordelijkheid dragen voor de robuustheid en het goed functioneren van hun omgevingsdienst;
- Het gewenste toekomstbeeld van een robuuste omgevingsdienst is vastgesteld in het Bestuurlijk Overleg IBP VTH en dit de basis, c.q. de gezamenlijke ambitie is voor de ontwikkeling van robuuste omgevingsdiensten.
- De succesvolle samenwerking en verbinding en bundeling van krachten in het – inmiddels afgeronde - IBP VTH moet worden gecontinueerd;
- Partijen afspraken hebben gemaakt over de wijze waarop producten van het IBP VTH worden geïmplementeerd en doorontwikkeld en dat Partijen deze afspraken, opgenomen in bijlage 1, bekrachtigen met de ondertekening van deze samenwerkingsafspraken;
- Er bestuurlijke afspraken zijn gemaakt over de intensivering van de aanpak milieucriminaliteit en samenwerking bestuursrecht-strafrecht.
- De VNG, IPO, Omgevingsdienst NL en UvW de samenwerkingsafspraken met een positief advies aan haar leden hebben voorgelegd.

Spreeken het volgende af:

Artikel 1 – Begrippen en afkortingen

In deze samenwerkingsafspraken wordt verstaan onder:

Digitaal VTH-stelsel: het toekomstbeeld voor de informatievoorziening in het VTH-stelsel zoals dit is vastgesteld in het Bestuurlijk Overleg van het IBP op 6 maart 2024. Hierin worden de stelselpartijen digitaal aan elkaar gekoppeld zodat zij zonder beperkingen met elkaar kunnen samenwerken als zijnde één overheid.

Programma Digitaal VTH-stelsel Milieu: de programma-organisatie onder IenW die per 1 oktober 2024 verantwoordelijk is voor het opstellen, afstemmen en laten vaststellen van het realisatieplan en het zorgen voor de opstart en uitvoering van projecten die het Digitaal Stelsel VTH bijdragen aan de realisatie van het Digitaal VTH-Stelsel.

Realisatieplan Pijler 3: Het door stelselpartijen (politiek-)bestuurlijk vastgestelde plan waarin is opgenomen welke projecten de komende jaren worden uitgevoerd en geïmplementeerd om (een deel van) het Digitaal VTH-Stelsel te realiseren. Onderdeel van dit plan zijn onder andere de scope, verdeling van kosten, afspraken over wie wat uitvoert, verantwoordelijkheden van partijen in deze, governance voor in ieder geval de looptijd van het Programma Digitaal VTH-stelsel Milieu, planning en programmabeheersing.

Staat van VTH: Het doel van de SvVTH is inzicht bieden in het functioneren van het VTH-stelsel zodat alle partners kunnen leren en bij kunnen sturen op een adequate uitvoering van de VTH-taken. De SvVTH draagt hiermee ook bij aan checks and balances over de kwaliteit van de VTH-taak uitvoering.

Verbindingsteam: Team, gehost door VNG, bestaande uit een coördinator, secretaris en digitaliseringsmedewerker dat zorgdraagt voor het coördineren, verbinden, samenhang bevorderen en nauw samenwerken met de partijen die in de samenwerkingsafspraken de nadere afspraken vastleggen over de implementatie van betreffende separate producten.

Artikel 2 – Gezamenlijke ambitie

1. Partijen hebben de gezamenlijke ambitie om te werken aan een schone, veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit met de daaraan verbonden maatschappelijke opgaven op het gebied van onder meer de fysieke leefomgeving en water.
2. Partijen onderstrepen het belang van een sterke, structurele samenwerking het komende decennium in het licht van de grote maatschappelijke opgaven, de structureel moeilijke arbeidsmarktsituatie en de financiële opgaven die nopen tot het versterken van het VTH stelsel als ook het blijvend verkennen van de vraag wat daarvoor nodig is.
3. Partijen zorgen samen voor de implementatie en borging van de producten van het IBP VTH zoals opgenomen in bijlage 1.

Artikel 3 – Implementatie en borging producten IBP VTH

1. Partijen hebben afspraken gemaakt hoe de resultaten en producten van het IBP VTH geïmplementeerd worden, wie dat gaat doen en wat daarvoor nodig is. Deze zijn opgenomen in bijlage 1. De Samenwerkingsafspraken zijn de leidraad voor verdere versterking van het VTH-stelsel.
2. Partijen hebben de intentie om de aanpak van interbestuurlijk toezicht in het VTH-stelsel meer te harmoniseren in samenspraak met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
3. Omgevingsdienst NL werkt samen met bevoegde gezagen en omgevingsdiensten aan een nieuwe rechtsvorm van Omgevingsdienst NL om de gewenste doorontwikkeling van de omgevingsdiensten – en daarmee van het VTH-stelsel – te ondersteunen. De rechtsvorm doet recht aan de rol van de eigenaren/opdrachtgevers.

4. Betrokken partijen zorgen er voor dat op 1 april 2026 alle omgevingsdiensten voldoen aan de robuustheidscriteria zoals deze in juni 2023 bestuurlijk zijn vastgesteld. Als uit de tussentijdse monitoring van de door de omgevingsdiensten ingediende plannen van aanpak, en partijen de monitoringsuitkomsten met elkaar hebben besproken, blijkt dat de robuustheid niet kan worden gerealiseerd via uitbreiding van taken of opplussen van middelen dan nemen IPO/provincies en VNG/gemeenten de verantwoordelijkheid om na 1 april 2026 de robuustheid door fusie te realiseren.
5. Provincies, gemeenten en – voor zover van toepassing – waterschappen streven naar het voorkomen van fragmentatie en vrijblijvendheid. Daartoe maken zij afspraken in het verband van hun omgevingsdienst over een uniforme implementatie binnen de eigen organisaties van de in het IBP VTH ontwikkelde robuustheidscriteria, financieringssysteem, modelmandaten en -verordeningen, en regionale beleidscyclus.

Artikel 3 – Informatievoorziening en Digitaal VTH-stelsel

1. Partijen stellen vast dat een versterkt en geüniformeerd Digitaal VTH-stelsel essentieel is voor de versterking van het toekomstbestendige VTH-stelsel als geheel.
2. Partijen stellen vast dat een versterkt Digitaal VTH-stelsel een langjarige opgave betreft die, die een nauwe relatie heeft met het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO), en in programmatische setting moet worden vormgegeven.
3. IenW start met de Partijen en andere actoren het Programma Digitaal VTH-stelsel milieu op voor de verdere doorontwikkeling van een versterkt Digitaal VTH-stelsel.
4. Partijen verkennen wat verder nodig is en maken nadere afspraken over een inhoudelijke agenda.

Artikel 4 – Monitoring

1. Partijen dragen in 2025 en volgende jaren bij aan de door IenW op te stellen Staat van VTH.
2. Als uit de Staat van de VTH volgt dat gemaakte afspraken aanpassing behoeven, wordt dit via de lijn van het Bestuurlijk Omgevingsberaad afgestemd.

Artikel 5 – Kennisinfrastructuur

1. Partijen stellen vast dat de ontwikkeling van een uniforme kennisinfrastructuur VTH essentieel is voor de versterking van het toekomstbestendige VTH-stelsel als geheel.
2. Omgevingsdienst NL ontwikkelt en bouwt de kennisinfrastructuur VTH uit met betrokkenheid van en ten dienste van alle actoren in het VTH-stelsel.
3. De verantwoordelijkheid voor de inbreng/facilitering van expertise ligt daarbij nadrukkelijk bij de provincies en gemeenten en relevante, aanpalende organisaties; de verantwoordelijkheid voor het laten werken van de structuur (het schakelvermogen) en de (digitale) ondersteuning daarvan ligt bij IenW.

Artikel 6 – Financiële afspraken

1. Partijen hebben allen een verantwoordelijkheid om financieel bij te dragen aan de ontwikkeling, verbetering en versterking van het VTH-stelsel.
2. Provincies en gemeenten bekostigen structureel de uitvoering van de VTH-taken via het provincie- en gemeentefonds en waterschappen via de waterschapsbelastingen.
3. IenW zet de, in het coalitieakkoord benoemde rijksmiddelen voor VTH, tenminste in voor:
 - een subsidie aan Omgevingsdienst NL voor het programmabureau en het uitvoeren van overkoepelende zaken die alle partijen in het VTH-stelsel betreffen.
 - eenmalige bedrage voor het uitwerken van een realisatieplan pijler 3 en doorlopende activiteiten vanuit pijler 3 (in ieder geval eenheid van taal)
 - eenmalige bedrage in 2025 voor de implementatie van het modelmandaat, de kennisinfrastructuur, de regionale beleidscyclus (incl. financieringssysteem), de kwaliteitscriteria en een verbindingsteam

4. Partijen voorzien dat de in het coalitieakkoord benoemde rijksmiddelen voor VTH voor de versterking van het VTH-stelsel niet voldoende zijn om een digitaal VTH-stelsel te versterken en/of op te richten en te beheren. In gezamenlijk overleg wordt bekeken welke middelen nodig zijn voor de uitwerking en financiering hiervan.
5. Voor de verdere bekostiging van een versterkt digitaal VTH-stelsel hebben partijen de intentie dat incidentele ontwikkelkosten voor rekening van het Rijk komen en vooralsnog bekostigd worden uit de eerder genoemde coalitieakkoordmiddelen. Partijen stellen binnen het Programma digitaal stelsel VTH milieu een businesscase op waarna het aan het Rijk is de inspanning te doen om voor de incidentele ontwikkelkosten dekking te vinden. De partijen zullen uiteindelijk de ambitie in de tijd passend moeten maken binnen de beschikbare middelen.
6. Over de beheer- en onderhoudskosten van een versterkt digitaal VTH-stelsel en de benodigde aanpassingen in de zaak- en IT-systemen wordt te zijner tijd met alle Partijen een separate overeenkomst gesloten.
7. Partijen bespreken voor de zomer van 2025 aan de hand van de stand van de ontwikkeling, verbetering en versterking van het VTH-stelsel welke gelden voor 2026 nodig zijn en wie hiervoor aan de lat staat.
8. Om zichtbaar te maken dat er plannen zijn voor de inzet van de middelen de komende jaren, maakt IenW een meerjarenagenda waarin op hoofdlijnen de bestedingen zijn opgenomen t/m 2028. IenW doet dit in afstemming met de deelnemers van het Bestuurlijk Omgevingsberaad met oog voor ieders verantwoordelijkheid. Partijen erkennen dat de verantwoordelijkheid voor de inzet van deze Rijksmiddelen bij IenW ligt.

Artikel 7 – Governance

1. Partijen nemen deel aan twee nieuwe overleggen te weten in de werkgroep Versterking VTH en in de stuurgroep Versterking VTH. De werkgroep overlegt 1 maal per twee weken en de stuurgroep overlegt 1 maal per 6 weken op directorenniveau.
2. IenW is voorzitter van beide overleggen. Beide overleggen dragen zorg voor afstemming en voortgang van de gemaakte samenwerkingsafspraken en borgingsnotitie.
3. Voor de ontwikkeling van versterkt en geüniformeerd Digitaal VTH-stelsel nemen de Partijen deel aan een overlegstructuur waar separate afspraken over worden gemaakt binnen het Programma Digitaal VTH-stelsel Milieu.
4. Partijen zijn het erover eens dat sturing op de ontwikkeling, verbetering en versterking van het VTH-stelsel plaatsvindt door het Bestuurlijk Omgevingsberaad.
5. De aanbevelingen van de evaluatie van het Bestuurlijk Omgevingsberaad worden door de deelnemers gebruikt om de effectiviteit en inhoudelijke kwaliteit van het Bestuurlijk Omgevingsberaad te versterken.

Artikel 8 – Toetredingsregeling

1. Er kunnen nieuwe Partijen toetreden tot de Samenwerkingsafspraken.
2. Een nieuwe Partij maakt haar verzoek tot toetreding schriftelijk bekend aan het Bestuurlijk Omgevingsberaad. Zodra alle Partijen schriftelijk hebben ingestemd met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende Partij de status van Partij van de samenwerkingsafspraken en gelden voor die Partij de voor haar uit de samenwerkingsafspraken voortvloeiende rechten en verplichtingen.
3. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden in afschrift als bijlagen aan de samenwerkingsafspraken gehecht.
4. Van de toetreding wordt melding gemaakt in de Staatscourant.

Artikel 9 – Evaluatie

1. De Partijen evalueren jaarlijks de samenwerkingsafspraken. Op basis van de evaluatie kan het Bestuurlijk Omgevingsberaad besluiten tot:
 - a. voortzetting van de Samenwerkingsafspraken versterking VTH-stelsel,
 - b. actualisering of aanpassing van de Samenwerkingsafspraken gevolgd door voortzetting hiervan, of
 - c. beëindiging van de Samenwerkingsafspraken.
2. De evaluatie en de verslaglegging hiervan kan worden uitgevoerd door een commissie. Deze commissie bestaat uit een nader te bepalen aantal door de Partijen te benoemen leden. De commissie kan worden ondersteund door een extern bureau.

3. De kosten van de evaluatie worden door de Partijen onderling verdeeld.
4. Indien de meningen binnen de commissie over de uitkomsten van de evaluatie verschillen, vermeldt het verslag de verschillende meningen.
5. De commissie biedt haar evaluatieverslag ... aan.

Artikel 10 – Wijziging

1. Elke Partij kan de andere Partij(en) schriftelijk verzoeken de Samenwerkingsafspraken te wijzigen. De wijziging behoeft de schriftelijke instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen twee maanden nadat een Partij de wens tot wijziging aan de andere Partij(en) schriftelijk heeft meegedeeld.
3. De wijziging en de verklaring(en) tot instemming worden als bijlage aan de samenwerkingsafspraken gehecht.
4. De wijziging wordt gepubliceerd in de Staatscourant.

Artikel 11 – Opzegging

1. Elke Partij kan de Samenwerkingsafspraken met inachtneming van een opzegtermijn van drie maanden schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat de Samenwerkingsafspraken billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.
2. Wanneer een Partij de Samenwerkingsafspraken opzegt blijven de Samenwerkingsafspraken voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten. De overgebleven Partijen kunnen ook besluiten dat de Samenwerkingsafspraken dienen te worden beëindigd.
3. In geval van opzegging of beëindiging van de Samenwerkingsafspraken is geen van de Partijen jegens een ander tot schadevergoeding gehouden.

Artikel 12 - Slotbepalingen

1. Deze samenwerkingsafspraken treden in werking op de dag na ondertekening door Partijen en hebben een looptijd van vijf jaar. Partijen treden uiterlijk zes maanden voor laatstgenoemde datum in overleg over voortzetting van deze samenwerkingsafspraken.
2. Partijen evalueren deze Samenwerkingsafspraken eind 2025. Uiterlijk 1 juli 2026 wordt een evaluatie uitgevoerd specifiek gericht op de robuustheid van de omgevingsdiensten.
3. Deze Samenwerkingsafspraken zijn niet in rechte afdwingbaar.
4. Binnen tien dagen na ondertekening worden deze Samenwerkingsafspraken gepubliceerd in de Staatscourant.

Artikel 13 - Citeertitel

Deze afspraken kunnen worden aangehaald als Samenwerkingsafspraken versterking VTH-stelsel

Aldus overeengekomen en ondertekend te Den Haag op 16 januari 2025